

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет бізнесу і права
Кафедра фінансів, обліку та підприємництва**

**Формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання в умовах
невизначеності та напрямки їх оптимізації**

Кваліфікаційна робота (проєкт)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 4 курсу, 451 групи,
заочної форми навчання
Спеціальності: 076 Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність
освітньо-професійної програми
«Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Асташов Давид Михайлович

Керівник: Ковальов В.В., кандидат
економічних наук, доцент

Рецензент: к.е.н., доцентка Карнаушенко
А.С.

голова СФГ “Олексієнко С.М.”

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Економічна сутність процесу формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання

1.1. Дефініція поняття «фінансові ресурси»

1.2. Процес формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання

1.3. Класифікація фінансових ресурсів суб'єкта господарювання

РОЗДІЛ 2 . Формування та використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання

2.1. Фінансово-економічна характеристика суб'єкта господарювання

2.2. Оцінка використання фінансових ресурсів суб'єктом господарювання

2.3. Аналіз використання власного та позикового капіталу

РОЗДІЛ 3. Шляхи та напрями оптимізації формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта

3.1. Напрями оптимізації структури фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта

3.2. Напрями покращення процесу управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми. Під час війни та нестабільністю економічних процесів в країні перед суб'єктами господарювання постають питання пов'язані з стабільністю їх господарювання. Ці процеси суттєво впливають на структури їх капіталу.

Матеріальною основою здійснення діяльності суб'єктів господарювання є фінансові ресурси. Від наявності та достатнього їх обсягу залежить ведення їх господарської діяльності.

В процесі управління господарською діяльністю фінансові ресурси посідають головне місце, тому що від їх якості залежить безперебійність здійснення операційної діяльності, платоспроможність, рентабельність та ліквідності господарюючого суб'єкта.

Найважливішим питанням при формуванні капіталу суб'єкта господарювання є процес пов'язаний з формуванням оптимальної структури його фінансових ресурсів.

У зв'язку з цим завжди будуть актуальними питання, які пов'язані з формуванням, управлінням та використанням фінансових ресурсів господарюючими суб'єктами.

Мета роботи – визначити теоретичні та практичні аспекти формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання з метою їх оптимізації.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні **завдання**:

- дослідити сутність дефініції поняття «фінансові ресурси»;
- розглянути процес формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання;
- дослідити класифікацію фінансових ресурсів суб'єкта господарювання;
- дослідити фінансово-економічна стан господарюючого суб'єкта;
- здійснити оцінку використання фінансових ресурсів суб'єктом господарювання

- провести аналіз використання власного та позикового капіталу;
- запропонувати шляхи та напрями оптимізації формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта.

Об'єкт дослідження є процес формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання в умовах невизначеності.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів пов'язаних з формуванням фінансових ресурсів суб'єкта господарювання з метою їх оптимізації.

Методи дослідження. В процесі виконання кваліфікаційної роботи були використані такі наукові методи: статистичний метод обробки даних; узагальнення та термінологічного аналізу; абстрактно-логічний метод; порівняльний та інші.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Дефініція поняття «фінансові ресурси»

Сьогодні суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність на зовнішніх та внутрішніх ринках під впливом жорсткої конкуренції. Матеріальною основою здійснення їхньої діяльності є фінансові ресурси. Від наявності та достатнього обсягу фінансових ресурсів залежить ведення господарської діяльності суб'єкта економічних відносин.

Також, в процесі управління господарською діяльністю фінансові ресурси посідають головне місце, тому що від їх якості залежить безперервність здійснення операційної діяльності, платоспроможність, рентабельність та ліквідності господарюючого суб'єкта.

У зв'язку з цим завжди будуть актуальними питання, які пов'язані з формуванням, управлінням та використанням фінансових ресурсів господарюючими суб'єктами.

Тлумаченням та дослідженням природи фінансових ресурсів приділили та приділяють увагу велика кількість науковців. Але на сьогодні не існує остаточного підходу до визначення цієї категорії. Це обумовлено тим, що дана економічна категорія багатогранна та складна.

Коробов М. «власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства» [21].

Опарін В. наголошують на тому, що « фінансові ресурси є динамічним поняттям, з цільовим спрямуванням» [27]

Поддєрьогін А., Білик М., Буряк Л. акцентують увагу на тому, що: "Фінансові ресурси підприємства - сукупність грошових коштів у фондовій, нефондовій або матеріальній формі, які призначені для виконання фінансових

зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення" [36, с. 215].

Пойда-Носик Н. та Грабарчук С. трактують сутності поняття фінансові ресурси, як «сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на дату у процесі реалізації продукції, основних та оборотних засобів і видачі зобов'язань» [28, 103]

Гудзь О. наголошує на тому, що: "фінансові ресурси - сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства та призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства" [5, с. 324].

Куліченко Ю. вказує на те, що фінансові ресурси «це частина коштів, що були сформовані під час створення суб'єкта господарювання, надходять на підприємство за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності для реалізації поставлених завдань та виконання зобов'язань» [11]

Козачок І. дає наступне визначення «фінансові ресурси підприємства – це сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату в процесі реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, основних і оборотних засобів та видачі зобов'язань.» [12, с. 278].

Сіліна І. та Хацер М. стверджують, що «фінансові ресурси як джерела засобів підприємства, що спрямовуються на формування його активів, по суті, представляють собою грошовий капітал, що використовується підприємством для формування власних активів і здійснення виробничо-господарської діяльності» [33, с. 85].

Проаналізувавши тлумачення поняття «фінансові ресурси», можливо акцентувати увагу на тому, що кожен науковець трактуючи дане поняття закладає в нього певне ключове значення. Так, одні вказують на те, що фінансові ресурси, це – грошові фонди, інші грошові ресурси, високоліквідні активи, грошові фонди цільового призначення, сукупність активів та інше.

На нашу думку, фінансові ресурси суб'єкта господарювання – це усі надходження в грошовій або прирівняної до них формі, які акумулюються та

використовуються суб'єктом господарювання для ведення своєї діяльності.

1.2. Процес формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання

Одним із найважливіших елементів фінансового менеджменту суб'єкта господарювання є процес формування його фінансових ресурсів, а саме ефективної її структури. Тому, що вона дає йому змогу отримувати максимальний зиск від усіх видів його діяльності та безперервно її здійснювати.

У зв'язку з цим суб'єкт господарювання повинен ефективно формувати свою структуру фінансових ресурсів.

Як зазначають Великий Ю.М., Сукрушева Г.О. та Подлесецька І.А. «ефективність – економічна категорія, що розкриває основну мету управління підприємством і вимірюється співвідношенням між отриманим результатом і витратами» [3, с. 352].

Основні підходи які висувуються до завдань формування ефективної структури фінансових ресурсів суб'єкта господарювання наведені на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Вимоги до формування ефективної структури фінансових

ресурсів [3, с. 353]

Процес формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання є основою яка забезпечує ведення ним фінансово-господарської діяльності. На даний процес впливають різні детермінанти: внутрішні та зовнішні.

Внутрішні детермінанти безпосередньо пов'язані з діяльністю суб'єкта господарювання, тобто вони є несистематичними.

Зовнішні детермінанти знаходяться в прямому взаємозв'язку з господарюючим суб'єктом, та вони є систематичними.

Процес формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання залежить від його розміру та галузі діяльності. В свою чергу процес формування пов'язаний та залежить від джерел з яких надходять кошти.

Гриценко Л.Л. та Деркач Л.С. пропонують наступну схему джерел формування фінансових ресурсів підприємства

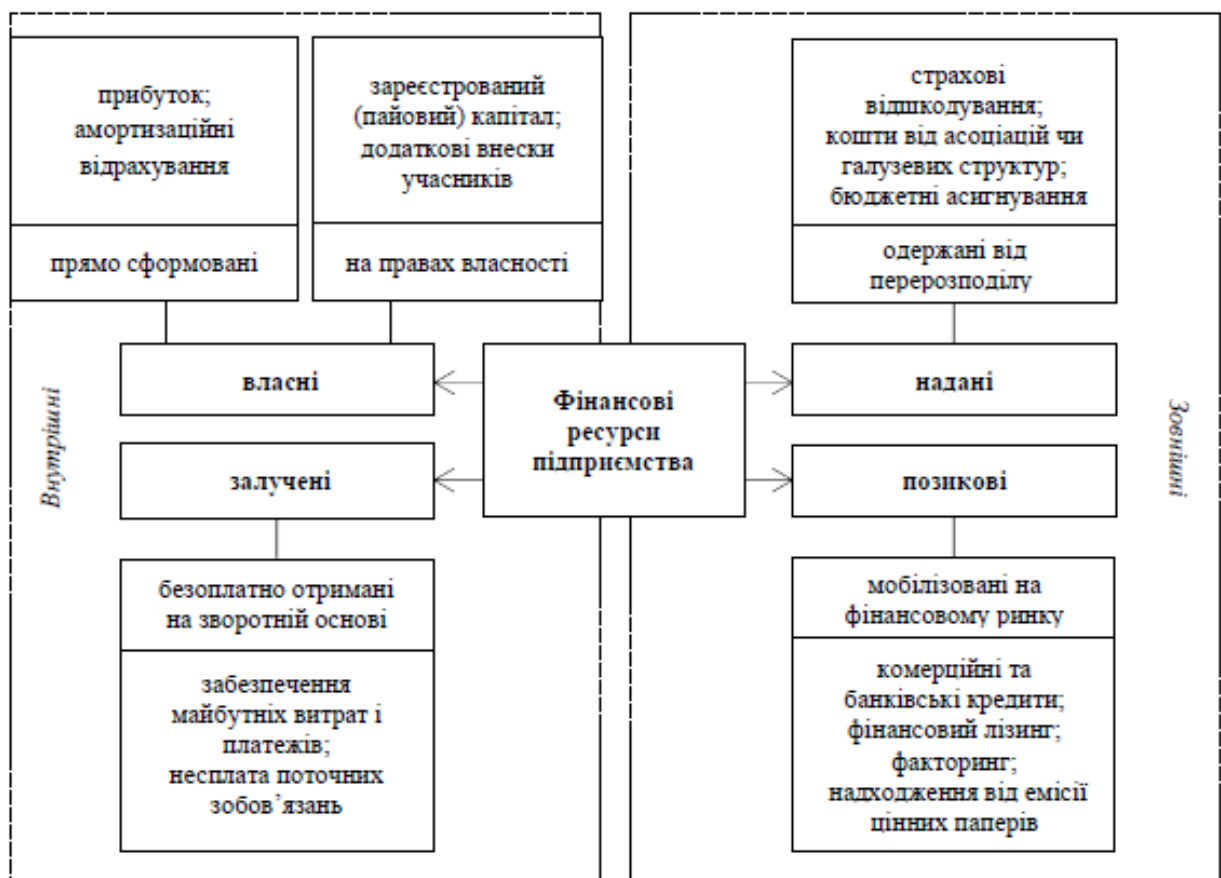

Рис. 1. 2. Джерела формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання [4]

Джерела формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання поділяються на позиковий та власний капітал.

Власний капітал повністю належить суб'єкту господарювання та він може використовувати його на власний розсуд та ризик. Формує він його за рахунок здійснення своєї фінансово-господарської діяльності. До його складу власного капіталу входять наступні елементи: пайовий капітал; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток (як що він є) та інші елементи першого розділу пасиву Звіту про фінансовий стан (баланс).

Величина та структура позиковий капіталу суб'єкта господарювання знаходить своє відображення в другому, третьому та четвертому розділах пасиву Звіту про фінансовий стан (баланс). Їх специфікою є те що вони знаходяться в тимчасовому користуванні господарюючого суб'єкта на платній основі.

Також процес формування фінансових ресурсів залежить від механізму їх формування який наведений на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Механізм формування фінансових ресурсів підприємства
[20, с.23]

Велике значення для стабільної діяльності суб'єкта господарювання має структура джерел формування його фінансових ресурсів.

Як зазначає Руденко М.І. «підприємство визначає свою ефективну структуру джерел фінансових ресурсів виходячи з таких факторів: вартості джерел фінансування; наявності витрат, пов'язаних із можливим банкрутством; наявності витрат, пов'язаних із конфліктом інтересів між власниками і кредиторами, конфліктом інтересів між власниками і менеджментом підприємства» [31, с. 216].

В процесі господарської діяльності суб'єкта господарювання відбуваються зміни в структурі та розмірах його фінансових ресурсів які формуються із зовнішніх та внутрішніх джерел. Для максимального

задоволення фінансовими ресурсами фінансові менеджери суб'єкта господарювання повинні раціонально та ефективно не тільки їх формувати, але й використовувати, для того щоб забезпечити безперерійність ведення його господарської діяльності та досягати розвитку.

1.3. Класифікація фінансових ресурсів суб'єкта господарювання

Процес формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання повинен мати логічну систему, для того щоб досягти керованості об'єктів впливу. Для того щоб досягти цього необхідно їх поділити на групи та класи, та класифікувати.

Формування та створення практичної класифікації фінансових ресурсів суб'єкта господарювання необхідно визначити вимоги до цієї класифікації.

Загально прийнятими вимогами є:

- необхідно забезпечити між сумою та обсягом елементів виділених класів рівність;
- застосування однієї основи;
- необхідно досягти процесу безперервного поділу;
- забезпечити не пересікання обраних класів.

Формування класифікації може здійснюватися на основі якісних, кількісних ознак або їх комбінації.

Вимоги до класифікації наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Вимоги до класифікації на основі кількісних та якісних ознак

Види класифікацій	Вимоги до класифікації
На основі кількісних ознак	Забезпечення рівності між обсягом елементів всієї сукупності та сумою елементів всіх виділених класів;
	Взаємовиключення виділених класів, тобто забезпечення їх непересічності;
	Безперервність поділу (для багатоступінчатих класифікацій), тобто перехід з одного рівня ієрархії на іншій починається найближчим по ієрархічній структурі

	системи класом
На основі кількісних і якісних ознак	Необхідність застосування однієї основи
На основі якісних ознак	забезпечення відповідності критерію поділу науковій гіпотезі дослідження або цільовим вимогам (меті) суб'єкта впливу на об'єкти класифікації;
	пріоритетність стохастичних зв'язків між елементами класифікації над детермінованими;
	відмова від статичності з метою врахування динамічності системи, елементи якої класифікуються

Джерело [34, с. 15].

На сьогоднішній день не існує загально прийнятої класифікації фінансових ресурсів суб'єкта господарювання.

Так, одні науковці класифікують фінансові ресурси виходячи з ознак права власності на них. Інші виходячи з джерел формування фінансових ресурсів за елементами балансу.

Кірсанова А.М. та Точонов І.В. пропонують класифікувати фінансові ресурси суб'єкта господарювання за: походженням, характером використання, кругообігом (рисунок 1.4)

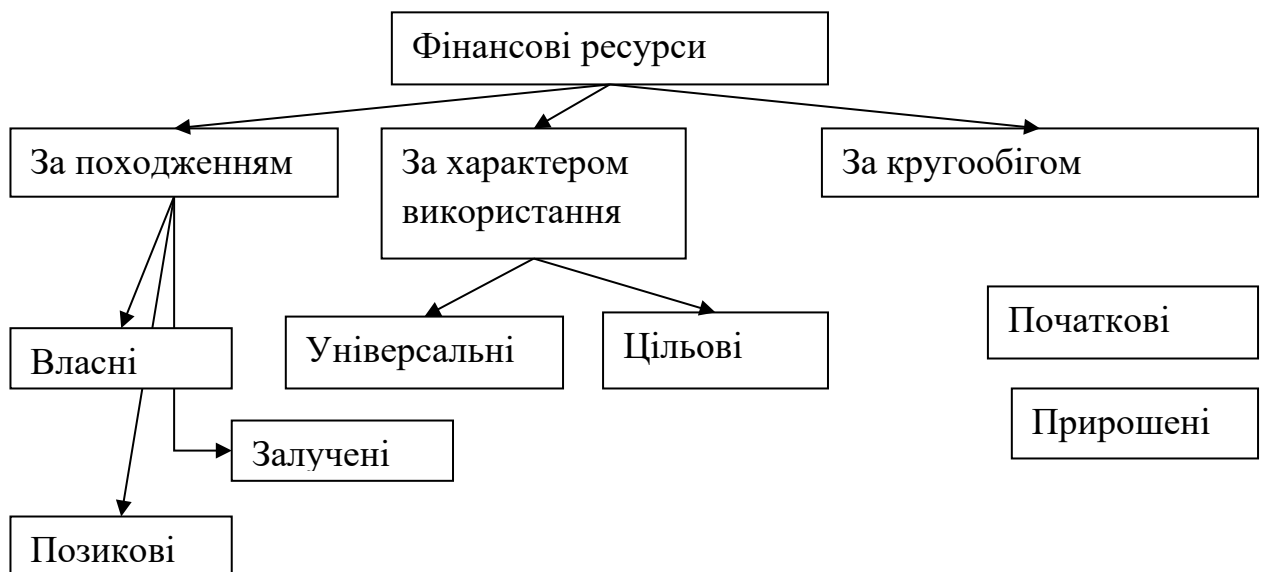

Рис. 1.4. Класифікація фінансових ресурсів [10, с. 119]

Опарін В.М. пропонує наступну класифікацію, яка наведена на рисунку 1.5.

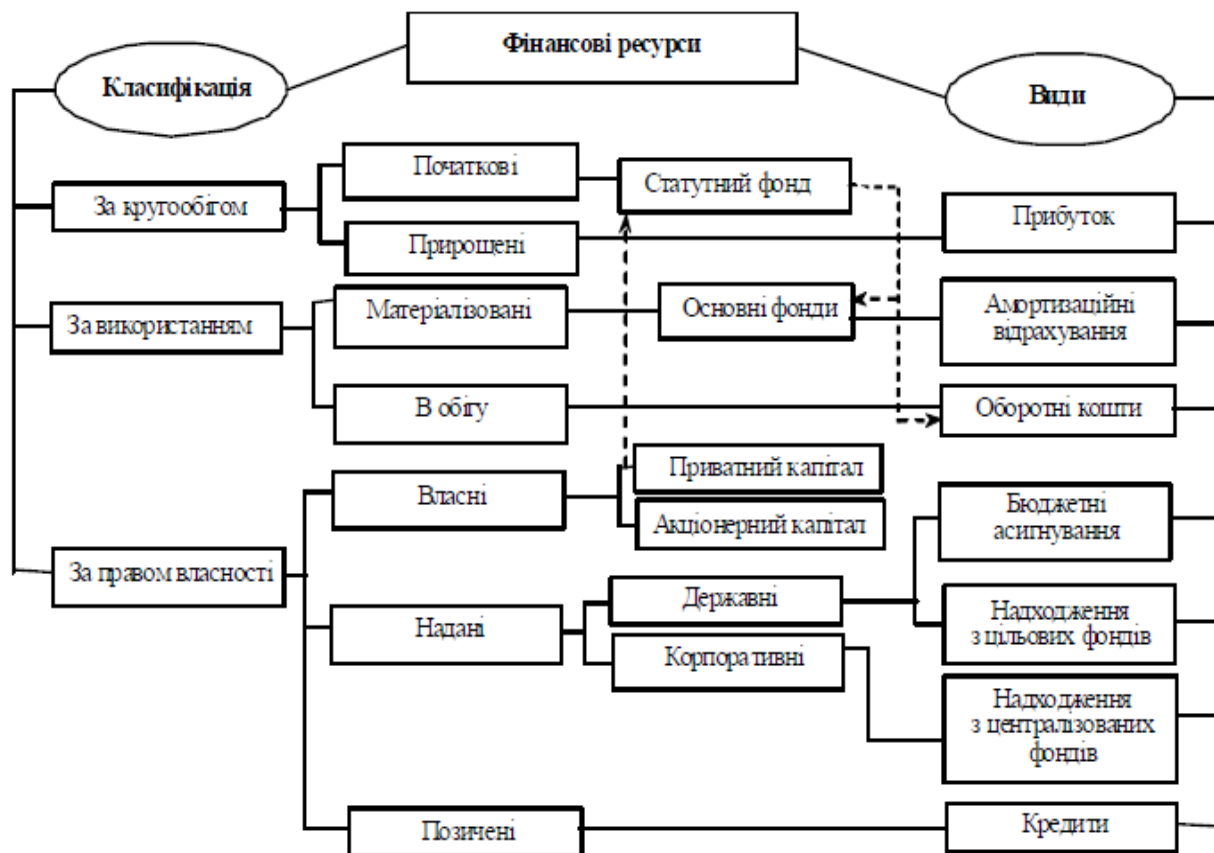

Рис. 1.5. Класифікація та склад фінансових ресурсів підприємства
[27]

Стецюк П. А. наводить наступну класифікацію джерел формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання виходячи з сфери застосування яка наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Сфера застосування класифікації джерел формування фінансових ресурсів

Класифікаційна ознака	Елементи класифікації	Складові класифікації	Сфера застосування
Елементи пасиву балансу	Власний капітал	Статутний	В бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, фінансовому аналізі, плануванні та прогнозуванні, обґрунтуванні фінансових рішень, інших сферах аналітично-планової роботи
		Пайовий	
		Резервний	
		Додатково вкладений	
		Інший додатковий	
	Нерозподілений прибуток		
Зобов'язання		Довгострокові	
		Поточні	
Право власності	Власні	Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг	В фінансовому аналізі, плануванні та прогнозуванні,

	Позикові	Емісія облігацій інших боргових зобов'язань з фіксованими відсотками та термінами погашення	обґрунтуванні фінансових рішень, фінансових моделях
		Кредити комерційних банків	
	Залучені	Емісія акцій	
		Додаткові внески до статутного фонду	
		Цільове державне фінансування	
Безоплатно надані кошти			
Фінансові активи та інструменти	Боргові	Прості акції	Для обґрунтування та розробки фінансових моделей
	Пайові (залишкові)	Облігації	

Головним завданням фінансового менеджменту суб'єкта господарювання є пошук ефективних джерел формування його фінансових ресурсів, а також оптимізація їх структури та напрямків використання. Тому якісна та повна класифікація фінансових ресурсів дозволить виробити процедуру та розробити алгоритми обробки інформації для створення відповідного ефективного співвідношення між показниками які відображають соціально-економічні можливості суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Фінансово-економічна характеристика суб'єкта господарювання

Метою фінансового аналізу суб'єкта господарювання є оцінка його фінансового стану на звітну дату з урахуванням динаміки змін.

Аналіз фінансовий стан суб'єкта господарювання визначається за допомогою показників, які відображають процес використання та формування фінансових ресурсів.

Для визначення параметрів фінансового стану суб'єкта господарювання, а саме ліквідності, використовують його «Звіт про фінансовий стан» (баланс).

Як вказує Мних Є. В. сутність аналізу ліквідності балансу «полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розташовані у порядку її спадання, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою строковості та розміщені в порядку збільшення термінів погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою» [25, с. 203].

Аналіз ліквідності балансу суб'єкта господарювання наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Оцінка ліквідності балансу

АКТИВ	Абсолютні значення		ПАСИВ	Абсолютні значення		Платіжний надлишок чи нестача	
	Початок періоду	Кінець періоду		Початок періоду	Кінець періоду	Початок періоду	Кінець періоду
A ₁	12,3	1372,9	П ₁	1886,6	6751,1	-1874,3	-5378,2
A ₂	449,9	679,7	П ₂	0	0	-449,9	-679,7
A ₃	36,9	86,7	П ₃	0	0	-36,9	-86,7
A ₄	897	3673,6	П ₄	-490,5	-938,3	1387,5	4611,9

Баланс суб'єкта господарювання є абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі умови:

$$I - A_1 \geq P_1 \quad (2.1)$$

$$II - A_2 \geq P_2 \quad (2.2)$$

$$III - A_3 \geq P_3 \quad (2.3)$$

$$IV - A_4 \leq P_4 \quad (2.4)$$

Згідно балансу суб'єкт господарювання виконує дотримання II та III нерівності, це свідчить про те, що швидко та повільно ліквідні його активи покривають короткострокові та довгострокові позики. Але не виконується I та IV нерівність.

Для комплексної оцінки ліквідності балансу використовується загальний коефіцієнт ліквідності:

$$\lambda = \frac{\alpha_1 A_1 + \alpha_2 A_2 + \alpha_3 A_3}{\alpha_1 P_1 + \alpha_2 P_2 + \alpha_3 P_3} \quad (2.5)$$

де: A_i , P_i - результати відповідних груп по активі і пасиву,
 α_i - вагові коефіцієнти.

$$\lambda_{н.п.} = \frac{1 \times 12,3 + 0,5 \times 449,9 + 0,3 \times 36,9}{1 \times 1886,6 + 0,5 \times 0 + 0,3 \times 0} = 0,13$$

$$\lambda_{к.п.} = \frac{1 \times 1372,9 + 0,5 \times 679,7 + 0,3 \times 86,7}{1 \times 6751,1 + 0,5 \times 0 + 0,3 \times 0} = 0,26$$

Аналізуючи данні показники ми можемо стверджувати, що суб'єкт господарювання є недостатньо платоспроможним, хоча загальний коефіцієнт ліквідності на кінець періоду який аналізується зростає.

Коефіцієнт автономії або концентрації власного капіталу

$$K_{фн} = \text{ВК} / \text{Пасиви} \quad (2.6)$$

$$K_{фн \text{ на початок року}} = -490,5 / 1396,1 = -0,35$$

$$K_{фн \text{ на кінець звітного періоду}} = -938,3 / 5812,8 = -0,16$$

Чим більше показник цього коефіцієнта, тим кращий фінансовий стан суб'єкта господарювання. Розрахунки свідчать, що суб'єкт господарювання суттєво залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансового ризику:

$$K_{\text{фр}} = \text{ПК} / \text{ВК} \quad (2.7)$$

$$K_{\text{ф.р. початок зв. п.}} = 1886,5 / -490,5 = -3,85$$

$$K_{\text{ф.р. кінець зв. п.}} = 3751,1 / -938,3 = 4,0$$

Дані показники підтверджують те що суб'єкт господарювання фінансово залежний та нестабільний.

Показники розрахунку рентабельності наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники рентабельності

Показник	На початок періоду	На кінець періоду
Рентабельність продажу	0,068	0,16
Рентабельність продукції	-1,09	-1,24

Дані таблиці 2.2 вказують на те, що рентабельність продажу за аналізований період збільшилася на 0,092, а рентабельність продукції зменшилася на 0,15.

В таблиці 2.3 наведені показники які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.3

Показники фінансового стану суб'єкта господарювання

Показники та коефіцієнти	На початок року	На кінець року	Нормати вне значення	Результат
Коефіцієнт покриття	0,26	0,32	>1	Зниження
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0065	0,2	>0,2	Критич.
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,2	0,99	1	Зниження
Коефіцієнт автономії	-0,35	-0,16	>0,5	Зниження
Коефіцієнт фінансового ризику	-3,85	4,0	Зменшення	Збільшення
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	-2,78	-2,16	>0,1	Збільшення
Коефіцієнт фінансової	-0,26	-0,14	>1	Підвищення

стабільності				ня
Рентабельність виробництва	-0,32	-0,006	Підвищення	Підвищення

Розрахунки наведені в таблиці 2.3 вказують на те, що суб'єкт господарювання є фінансово нестабільним, що може вплинути на подальшу його господарську діяльність.

2.2. Оцінка використання фінансових ресурсів суб'єктом господарювання

Стабільний фінансовий стану суб'єкта господарювання залежить від ефективності залучення та використання його фінансових ресурсів. Для проведення якісного аналізу використання фінансових ресурсів необхідно проаналізувати активи суб'єкта господарювання.

В таблиці 2.4 переставлений аналіз активів суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.4

Аналіз активу балансу суб'єкта господарювання

Статті	На початок року		На кінець року		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис.грн. (+/-)	структура, %	Питома вага
Майно, всього	1396,1	100	5812,8	100	4416,7	100	-
Необоротні активи	897	64,25	3673,6	63,19	2776,6	62,87	-1,06
Оборотні активи	498,7	35,72	2138,9	36,8	1640,2	37,14	1,08
Витрати майбутніх періодів	0,4	0,03	0,4	0,007	0	0	-0,023

За даними таблиці 2.4 підсумок балансу суб'єкта господарювання на початок аналізованого періоду становить 1396,1 тис. грн. За аналізований період він збільшився на 4416,7 тис. грн. Це відбулося за рахунок збільшення обсягу необоротних та оборотних активів. Аналізуючи структурні зміни в активах суб'єкта господарювання слід вказати на те, що питома вага необоротних активів за аналізований період зменшилася на 1,06%.

В оборотних активах суб'єкта господарювання найбільшу питому вагу на початок аналізованого періоду займала дебіторська заборгованість а на його кінець – поточні фінансові інвестиції та грошові кошти. На кінець аналізованого періоду дебіторська заборгованість зменшилась на 20,5%, а показники поточних фінансових інвестицій та грошові кошти зросли на 21,1%.

Розрахуємо коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів:

$$K_{o/n} = \frac{\text{Величина оборотних активів на звітню дату}}{\text{Величина необоротних активів на звітню дату}} \quad (2.8)$$

$$K_{o/n} = \frac{498,7}{897} = 0,56$$

$$K_{o/n} = \frac{2138,9}{3673,6} = 0,58$$

Розрахуємо коефіцієнт зносу основних засобів суб'єкта господарювання за аналізований період.

$$K_{\text{з поч.. періоду}} = -113,3/980,4 = -0,12$$

$$K_{\text{з кінець періоду}} = -242,6/3893,5 = -0,062$$

В таблиці 2.5 наведена структура оборотних активів суб'єкта господарювання в аналізованому періоді.

Таблиця 2.5

Аналіз оборотних активів суб'єкта господарювання

Оборотні активи	На початок року		На кінець року		Зміни +/-	Зміна питомої ваги, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Запаси	5,4	1,08	46,8	2,19	41,4	1,11
Дебіторська заборгованість	449,9	90,14	679,7	31,77	229,8	-58,37
Грошові кошти та їх еквіваленти	12,3	2,46	1372,9	64,17	1360,6	61,71
Інші оборотні активи	31,1	6,24	39,5	1,85	8,4	-4,39
Витрати майбутніх періодів	0,4	0,08	0,4	0,02	0	-0,06
Всього	498,7	100	2138,9	100	1640,2	-

З таблиці 2.5 видно, що вартість оборотних активів суб'єкта господарювання в аналізованому періоді зросла на 1640,2 тис. грн. Дане

збільшення відбулося за рахунок зростання дебіторської заборгованості на 229,8 тис. грн., але в структурі оборотних активів даний показник втратив 58,37%. Також відбулося збільшенням показника грошових коштів на 1360,6 тис. грн. Суб'єкт господарювання також за аналізований період збільшив свої запаси на 41,4 тис. грн.

Проаналізуємо більш детально запаси та дебіторську заборгованість суб'єкта господарювання відповідно таблиця 2.6 та 2.7.

Таблиця 2.6

Аналіз запасів

Запаси	на початок року		на кінець року		зміна	Зміна питомої ваги, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	
Виробничі запаси	5,4	100	4,3	9,19	-1,1	-90,81
Товари	-	-	42,5	90,81	42,5	90,81
Всього	5,4	100	46,8	100	41,4	0

За аналізований період суб'єкт господарювання збільшив свої запаси на загальну суму 41,4 тис. грн. Це відбулося за рахунок збільшення вкладених коштів в товари на загальну суму 42,5 тис. грн. Тобто в структурі запасів частка товарів становить на кінець аналізованого періоду 90,81%.

Таблиця 2.7

Аналіз дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість	На початок року		На кінець року		Зміни	Зміна питомої ваги, відсоткові пункти
	тис.грн	%	тис.грн	%	+/-	
За товари, роботи, послуги	361,8	80,42	464,2	68,29	102,4	-12,13
З бюджетом	79,7	17,71	143,7	21,14	64	3,43
Інша поточна дебіторська заборгованість	8,4	1,87	71,8	10,57	63,4	8,7
Всього	449,9	100	679,7	100	229,8	0

Структура дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання складається з трьох складових: за товари, роботи та послуги; розрахунки з бюджетом та інша дебіторська заборгованість.

Так, за аналізований період дебіторська заборгованість зросла на 229,8 тис. грн. Дане зростання викликане тим, що суб'єкт господарювання збільшив реалізацію товарів, робіт та послуг на умовах комерційного кредиту тобто з відстрочкою платежів. Даний показник зріс на 102,4 тис. грн.

2.3. Аналіз використання власного та позикового капіталу

Джерелами формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання є залучений та його власний капітал. До власного капіталу відносять: статутний фонд, амортизаційний фонд, прибуток та нерозподілений прибуток.

Складовими залученого капіталу є - кредити, пайові та інші внески, та кошти які мобілізовані на фінансовому ринку.

Джерела фінансування активів суб'єкта господарювання в свою чергу складаються з власного капіталу, резервів, короткострокових та довгострокових позик та кредиторської заборгованості.

Структуру пасивів можливо характеризувати наступними коефіцієнтами:

Коефіцієнт автономії:

$$Ka = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Загальна величина джерел засобів підприємства}} \quad (2.9)$$

Коефіцієнт співвідношення позикових та власних засобів

$$Kn / \epsilon = \frac{\text{Скореговані довгострокові тткороткострокові зобовязання}}{\text{Власний капітал}} \quad (2.10)$$

Нормальні межі для коефіцієнтів: $Ka \geq 0,5$ и $Kп/в \leq 1$

$$Ka_{\text{(початок року)}} = -490,5 \text{ тис.грн.} / 1396,1 \text{ тис.грн.} = -0,35$$

$$Ka_{\text{(кінець року)}} = -938,3 \text{ тис.грн.} / 5812,8 \text{ тис.грн.} = -0,16$$

$$K_{п/в} \text{(початок року)} = 1886,6 \text{ тис.грн.} / -490,5 \text{ тис.грн.} = -3,85$$

$$K_{п/в} \text{(кінець року)} = 6751,1 \text{ тис.грн.} / -938,3 \text{ тис.грн.} = -7,2$$

Коефіцієнт автономії відповідає встановленій межі, що на початку, що на кінці аналізованого періоду. Це вказує на те що суб'єкт господарювання фінансово залежний. Також на це і вказує і другий коефіцієнт.

В таблиці 2.8 наведена структура пасивів балансу суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.8

Аналіз пасиву балансу суб'єкта господарювання

Статті	На початок року		На кінець року		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн. (+/-)	структура, %	питома вага, %
Джерела майна, всього	1396,1	100	5812,8	100	4416,7	100	-
Власний капітал	-490,5	35,13	-938,3	16,14	-447,8	10,14	-18,99
статутний капітал	8	0,57	8	0,14	0	0	-0,43
прибуток (збиток)	-498,5	-35,7	-946,3	-16,28	-447,8	10,14	19,42
Поточні зобов'язання	1886,6	135,13	6751,1	116,14	4864,5	110,14	-18,99
- кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	1818,5	130,25	6644	114,29	4825,5	109,26	-15,96
- поточні зобов'язання за розрахунками:	68,1	4,88	107,1	1,85	39	0,88	-3,03
- з бюджетом	1,6	0,11	9,8	0,17	8,2	0,19	0,06
- зі страхування	13	0,94	17,1	0,3	4,1	0,09	-0,64
- з оплати праці	26,5	1,9	70,6	1,22	44,1	0,99	-0,68
- інші поточні зобов'язання	27	1,93	9,6	0,16	-17,4	-0,39	-1,77

Дані таблиці 2.8 вказують на те, що за аналізований період суб'єкт господарювання збільшив вартість свого майна на 4416,7 тис. грн. Дане збільшення відбулося за рахунок збільшення поточних зобов'язань, а саме відбулося збільшення кредиторської заборгованості. За рахунок отриманих збитків вартість власного капіталу зменшилася на 447,8 тис. грн.

Розумні залучення позикового капіталу здатні поліпшити фінансовий стан підприємства, а надмірні – погіршити його.

В таблиці 2.9 наведена структура позикового капіталу суб'єкта

господарювання за звітний період.

Таблиця 2.9

Аналіз позикового капіталу

Позиковий капітал	на початок року		на кінець року		Зміни +/-	зміна питомої ваги, відсоткові пункти
	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1818,5	96,39	6644,0	98,41	4825,5	2,02
Поточні зобов'язання за розрахунками:						
- з бюджетом	1,6	0,08	9,8	0,15	8,2	0,07
З позабюджетних платежів						
- зі страхування	13,0	0,7	17,1	0,25	4,1	-0,45
- з оплати праці	26,5	1,4	70,6	1,05	44,1	-0,35
Інші поточні зобов'язання	27	1,43	9,6	0,14	-17,14	-1,29
Всього	1886,6	100	6751,1	100	4864,5	0

За даними таблиці 2.9 сума залученого капіталу за період який аналізується зросла на 4864,5 тис. грн. Це відбулося за рахунок зростання суми кредиторської заборгованості на 4825,5 тис. грн. Збільшилася заборгованість перед бюджетом на 8,2 тис. грн., а також зросла заборгованість по заробітній платі на 44,1 тис. грн. За аналізований період зменшилися тільки інші поточні зобов'язання на суму 17,14 тис. грн.

Джерелом покриття дебіторської заборгованості є кредиторська, у зв'язку з цим є необхідність їх порівняти.

Порівняння кредиторської та дебіторської заборгованості наведено в таблицях 2.10. та 2.11.

Таблиця 2.10

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості на початок року

Статті	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення	
			дебіторської заборгованості	кредиторської заборгованості
За товари, роботи, послуги	361,8	1818,5	-	1457,6
З бюджетом	79,7	1,6	78,1	-
Зі страхування	-	13	-	13

З оплати праці	-	26,5	-	26,5
Всього	441,5	1859,6	-	-

Таблиця 2.11

**Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості
на кінець року**

Статті	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення	
			дебіторської заборгованості	кредиторської заборгованості
За товари, роботи, послуги	464,2	6644	-	6179,8
З бюджетом	143,7	9,8	133,9	-
Зі страхування	-	17,1	-	17,1
З оплати праці	-	70,6	-	70,6
Всього	607,9	6741,5	-	-

Як видно з таблиць 2.10 та 2.11, що на початок, що на кінець періоду кредиторська заборгованість більше ніж дебіторська. Виходячи з цього суб'єкт господарювання не може за рахунок дебіторської заборгованості перекрити кредиторську.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

3.1. Напрями оптимізації структури фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта

В умовах військового стану фінансові менеджери повинні сконцентрувати увагу на напрямках покращення фінансового стану суб'єкта господарювання, одним із шляхів даного процесу є оптимізація структури формування його фінансових ресурсів.

На формування оптимальної структури фінансових ресурсів суб'єкта господарювання впливають зовнішні та внутрішні детермінанти середовища в якому він здійснює свою діяльність. Їх оцінка дозволяє, нівелювати їх або зменшувати їх вплив.

На сьогоднішній день не існує одностайного визначення поняття оптимальна структура фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта.

Науковці по різному його трактують виходячи з диференціації різних показників.

Так, Нікбахт Е., Гроппеллі А., Брігхем Є. розглядають його виходячи з співвідношення позикового та власного капіталу , що впливає на ціну фінансових інструментів суб'єкта господарювання [26].

Терещенко О. О. розглядаючи оптимальну структура фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта виділяє вартість суб'єкта господарювання в цілому, також через співвідношення позикового та власного капіталу [35.].

Бланк І. вказував на те, що «оптимальна структура капіталу – таке співвідношення використання власних та запозичених коштів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства» [1].

Фактори впливу на процес оптимізації структури фінансових ресурсів

суб'єкта господарювання через призму процесу кредитування наведений на рисунку 3.1

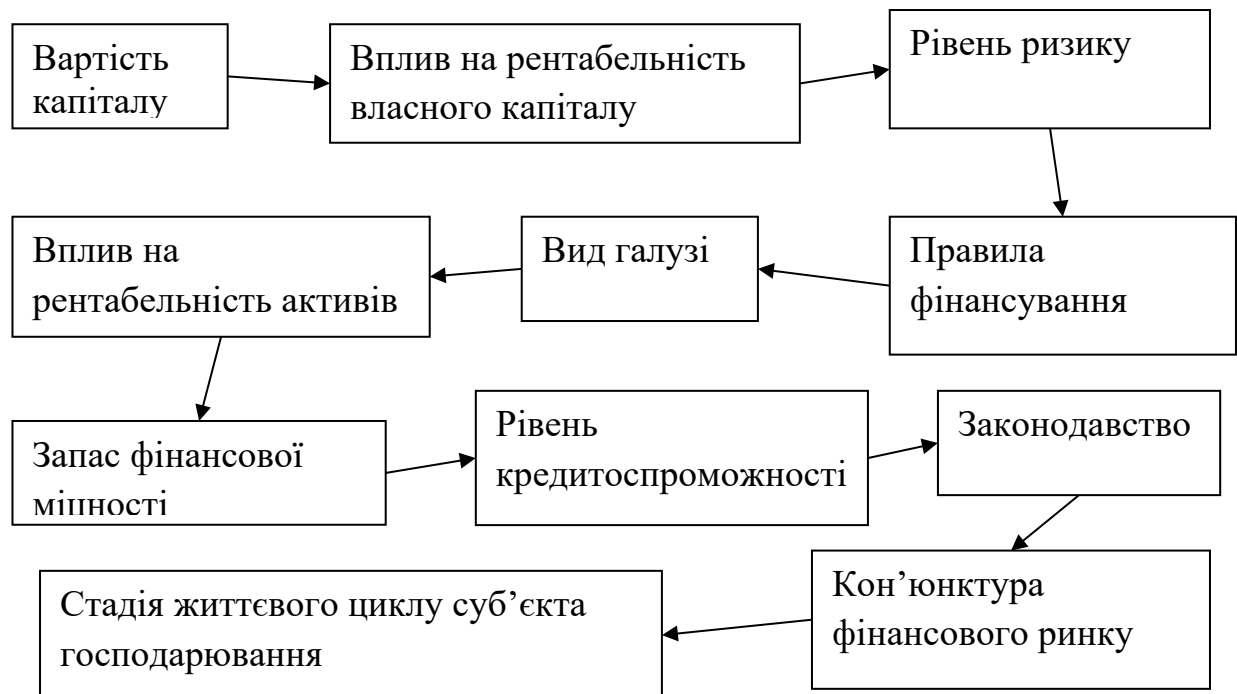

Рис. 3.1. Фактори впливу на структуру фінансових ресурсів суб'єкта господарювання [13, с. 48.]

Сьогодні на ефективність використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання впливає військовий стан (невизначеність), тобто зовнішній фактор, на який господарюючі суб'єкти не можуть вплинути. Але, як зазначають Колотуха С., Бречко В. та Кравцова Л. «підприємства мають внутрішні резерви підвищення ефективності їх використання, на яку вони можуть впливати. До них належать використання тривалих господарських зв'язків, удосконалення системи розрахунків, раціональна організація продажу, систематичний контроль за оборотністю коштів у розрахунках» [23, с. 32].

Виходячи з того, що на процес забезпечення фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання впливає велика кількість факторів, їх можливо об'єднати в певні блоки. Так Гудзь О. пропонує наступну модель механізму забезпечення фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання рисунок 3.2.

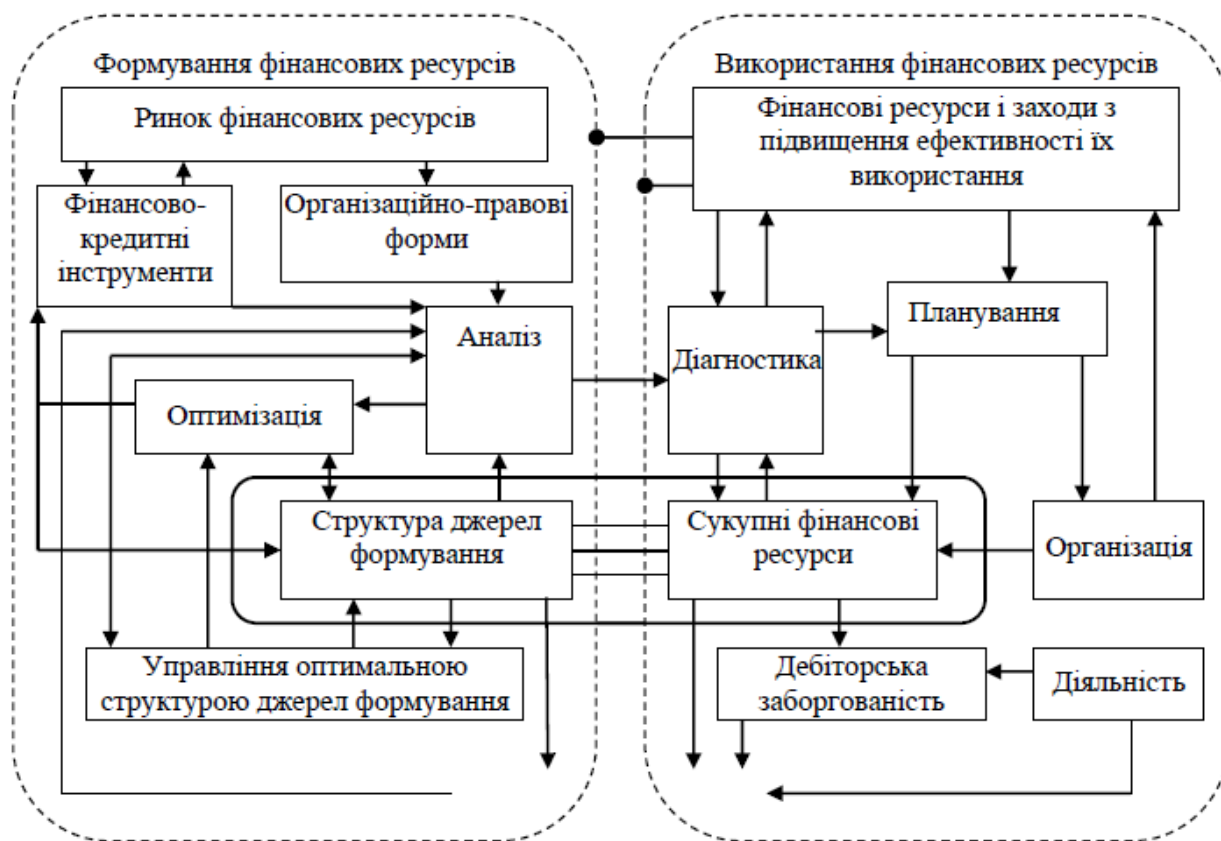

Рис. 3.2. Модель механізму забезпечення фінансовими ресурсами підприємств [5, с. 119]

Він виділяє в моделі наступні блоки: організаційно-економічний, функціональний, забезпечувальний та організаційно-технічний.

Дана модель дозволяє раціонально формувати фінансові ресурси, але при позитивному впливі зовнішнього середовища. Ефективне проведення фінансового менеджменту фінансових ресурсів, в середині самого суб'єкта господарювання, дасть можливість збільшити ефективність авансованого капіталу суб'єкта господарювання. Фінансові менеджери повинні дотримуватися тактики спрямування акумульованих фінансових ресурсів, з різних джерел, в конкретно визначенні, стратегією розвитку суб'єкта господарювання, активи.

Також на процес формування оптимальної структури формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання має ризик, який виникає в

процесі формування його капіталу. На рисунку 3.3 наведені основні етапи управління ризиками.

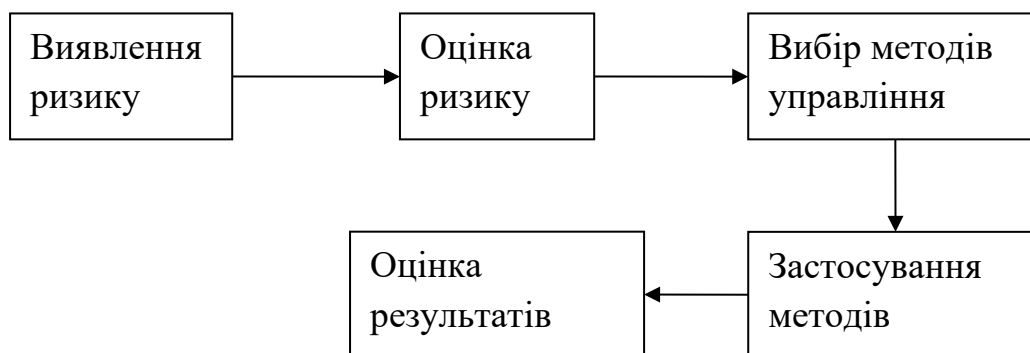

Рис. 3.3. Основні етапи процесу управління ризиками [13, с. 50]

Сьогодні для фінансових менеджерів суб'єктів господарювання основним завданням є процес вдосконалення існуючої, в господарюючого суб'єкта, системи фінансового забезпечення з урахуванням ризику. Це можливо досягнути за рахунок поліпшення структури формування фінансових ресурсів де домінуючу позицію повинні займати саме його власні джерела самофінансування.

3.2. Напрями покращення процесу управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання

В умовах невизначеності ведення бізнесу у суб'єкта господарювання зростає необхідність формування процесу ефективного управління своїми фінансовими ресурсами, яке повинно орієнтуватися на їх ефективне використання для забезпечення своєї фінансової стійкості.

Управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання базується на пошуку фінансових ресурсів в достатніх обсягах та за найменшою їх ціною, виходячи з процесу їх диференціації. Раціональною та ефективною є така структура фінансових ресурсів, яка сформована на основі ефективного співвідношення залученого, власного та запозиченого капіталу, що максимізує рентабельність капіталу суб'єкта господарювання з дотриманням

нормативних значень коефіцієнтів які характеризують фінансовий стан господарюючого суб'єкта.

У зв'язку з цим, перед фінансовими менеджерами суб'єкта господарювання стоїть мета мінімізація витрат пов'язаних з залученням фінансових ресурсів з диверсифікованих джерел та забезпечення максимальної віддачі власникам капіталу, але з врахуванням інтересів самого суб'єкта господарювання.

Ефективне управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання не можливе без проведення якісного моніторингу його фінансових ресурсів.

Так, Домбровська С.О. пропонує наступний алгоритм аналітичного оцінювання процесу управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання який наведений на рисунку 3.4.

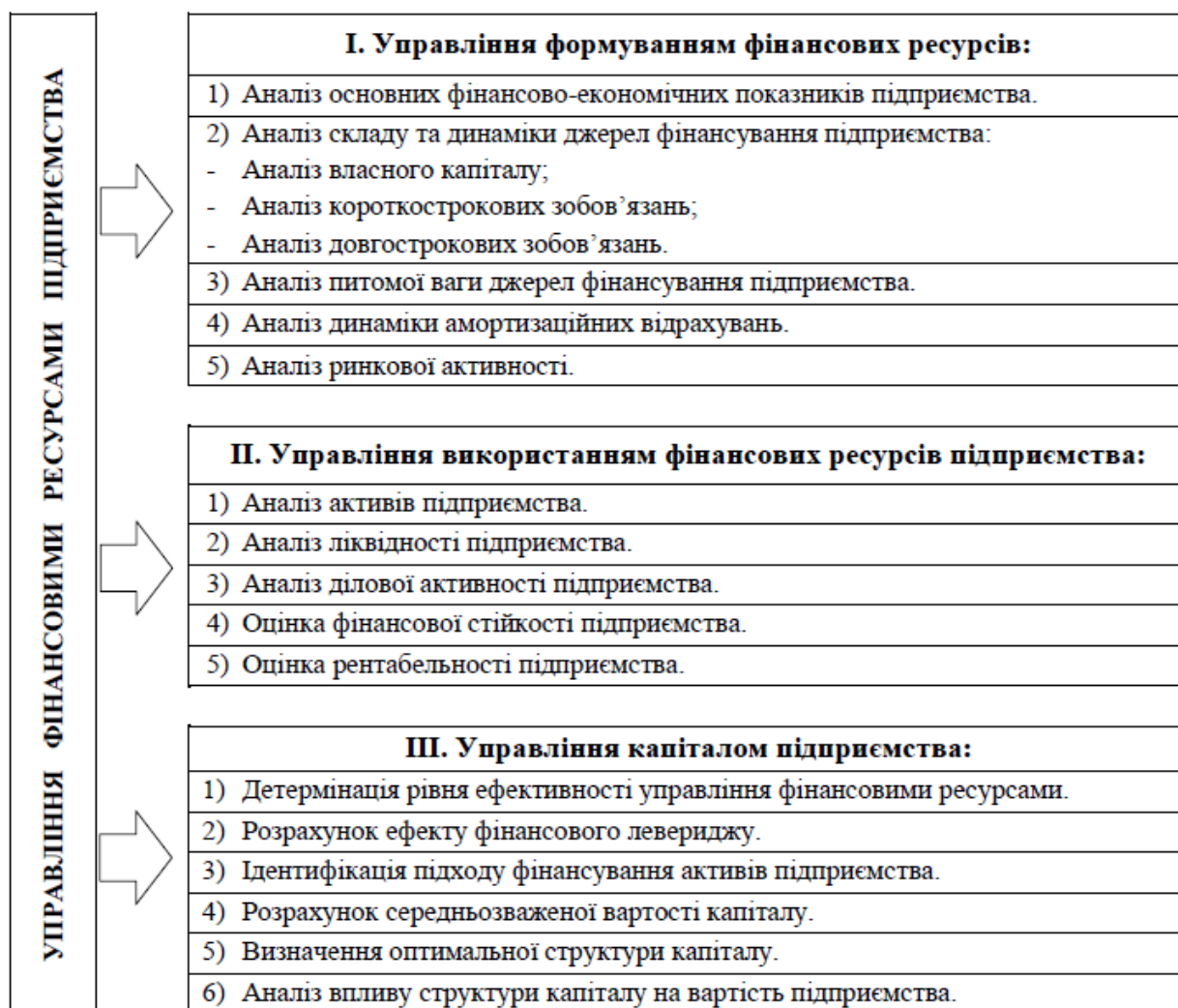

Рис. 3.4. Алгоритм аналітичного оцінювання процесу управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання [7]

На процес управління та поведінку суб'єкта господарювання у відкритій системі впливають інструменти управління які він використовується. Для досягнення максимальної ефективності процесу управління фінансовими ресурсами необхідно, щоб даний процес мав системний характер.

Виходячи з цього ефективними інструментами управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання є наступні їх категорії:

- інструменти управління які відповідають за внутрішній обіг фінансових ресурсів. До них відносять - планування, регулювання, аналіз та нормування фінансових ресурсів;

- інструменти управління які пов'язані з процесом формування фінансових ресурсів. До них відносять процес пов'язаний з управлінням прибутком, амортизацією, фінансовими ризиками, дебіторською заборгованістю та інше.;

- інструменти управління які пов'язані з процесом розподілу фінансових ресурсів. До них відносять діяльність суб'єкта господарювання яка пов'язана з операційною, інвестиційною, благодійною, фінансовою.

Гладкова О. В. та Свиначенко Т. І. проаналізували існуючі політики управління фінансовими ресурсами вітчизняних суб'єктів господарювання та виявили деякі негативні тенденції, які наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Негативні тенденції в політиці управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання

Завдання	Наслідки
Узгодження і проведення фінансової політики	Розбалансована фінансова політика, а інколи і її відсутність
Виявлення активів, що не використовуються	Знижуються показники фондвіддачі, не повною мірою використовуються наявні активи
Моніторинг дебіторської заборгованості	Прострочені платежі, зростання боргів

Постановка та ведення управлінського обліку	Відсутність реальних даних про фінансові результати діяльності компанії
Організація фінансового контролю	Відсутність зворотного зв'язку, неможливості здійснення оперативного управління

Джерело [6, с.25].

Як свідчить інформація в таблиці 3.1. дані тенденції негативно впливають прибутковість та якість фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Для ефективного процесу управління фінансовими ресурсами суб'єкт господарювання повинен застосовувати системний підхід. Це пов'язано з тим, що він дозволяє розглядати процес управління фінансовими ресурсами як цілісну систему взаємопов'язаних елементів враховуючі синергетичний ефект.

Козачок І. А. запропонував логічну модель побудови системи управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта яка наведена на рисунку 3.5.

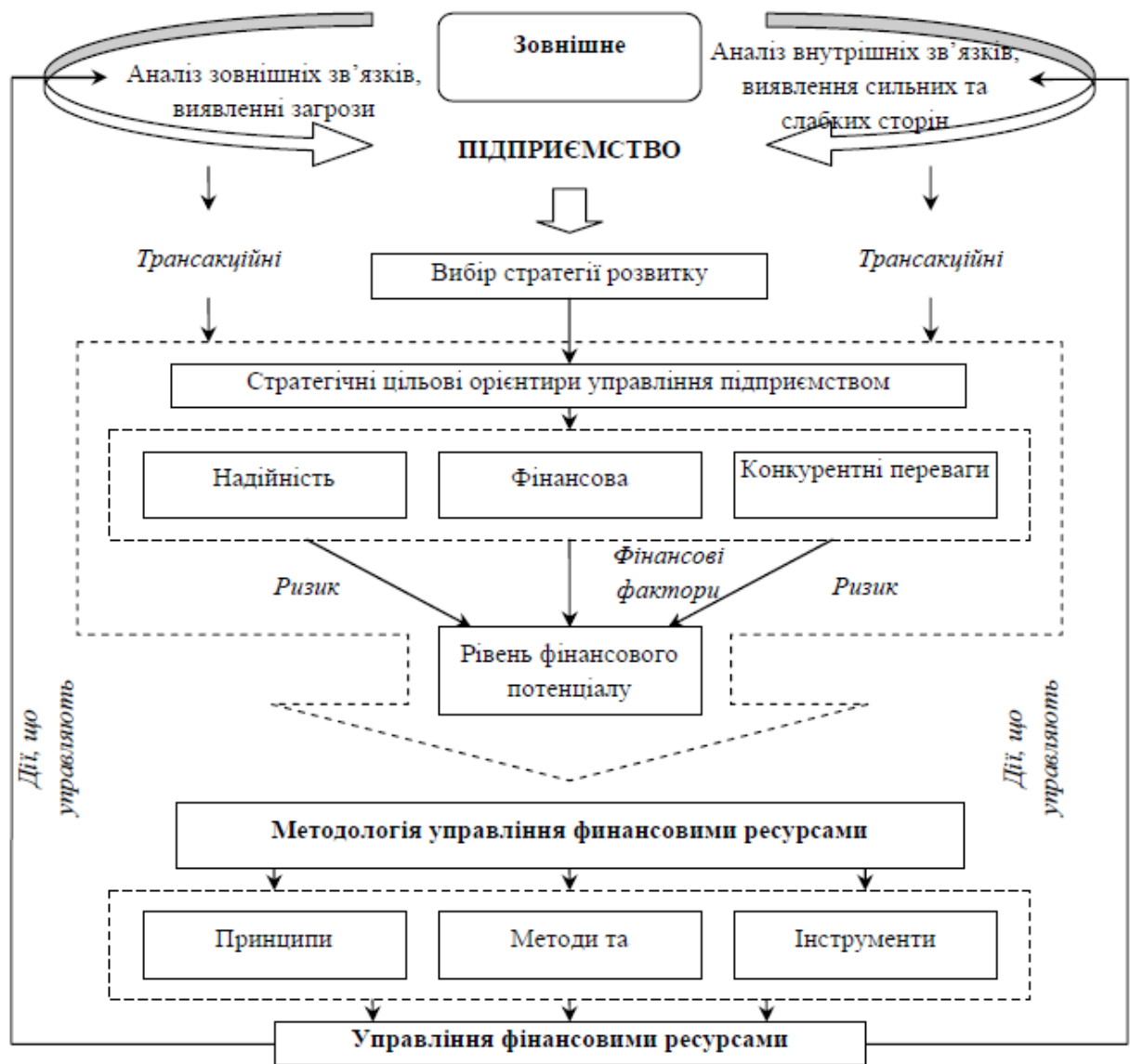

Рис. 3.5 Логічна модель побудови системи управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання [12, с.281]

Дана модель відображає логічний взаємозв'язок системи управління з концепціями стратегічного розвитку суб'єкта господарювання, базуючись на різних інструментах, важелях та методах які можуть бути застосовані.

Виходячи з цього, для покращення процесу управління своїми фінансовими ресурсами суб'єкт господарювання повинен діяти за наступними напрямками:

- оптимізувати структуру пасивів та активів;
- підвищити рівень своєї фінансової стійкості;
- максимально оптимізувати розрахунки з контрагентами;
- ефективно використовувати своє майно.

Також можливо провести наступні заходи, для того, щоб підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами, а саме:

- для досягнення ліквідності балансу необхідно оптимізувати структуру оборотних активів, що дозволить зменшити загрозу невиконання своїх зобов'язань як перед кредитно-фінансовою системою та і перед контрагентами;

- з метою хеджування своїх фінансових ризиків, необхідно збільшити обсяг довгострокового фінансування;

- для підвищення своєї фінансової стійкості необхідно збільшити розмір власного капіталу, що дозволить покращити фінансову автономію суб'єкта господарювання;

- для збільшення надходжень від операційної діяльності необхідно оптимізувати поточну дебіторську заборгованість, це можливо зробити за рахунок посилення касової дисципліни в розрахунках;

- застосовувати принцип збалансованості пасивів та активів за строками, це дозволить суб'єкту господарювання створити оптимальну структуру відповідності між ними, що в свою чергу дозволить мінімізувати вартість залучення фінансових ресурсів;

- на базі врахування детермінантів пов'язаних з: зміною кон'юнктури ринку та макроекономічною нестабільністю, суб'єкту господарювання необхідно формувати свою стратегію управління фінансовими ресурсами.

ВИСНОВКИ

Після проведеного дослідження можливо зробити наступні висновки та внести практичні пропозиції.

1. Проаналізувавши тлумачення поняття «фінансові ресурси», можливо акцентувати увагу на тому, що кожен науковець трактуючи дане поняття закладає в нього певне ключове значення. Так, одні вказують на те, що фінансові ресурси, це – грошові фонди, інші грошові ресурси, високоліквідні активи, грошові фонди цільового призначення, сукупність активів та інше. На нашу думку, фінансові ресурси суб'єкта господарювання – це усі надходження в грошовій або прирівняної до них формі, які акумулюються та використовуються суб'єктом господарювання для ведення своєї діяльності.

2. В процесі господарської діяльності суб'єкта господарювання відбуваються зміни в структурі та розмірах його фінансових ресурсів які формуються із зовнішніх та внутрішніх джерел. Для максимального задоволення фінансовими ресурсами фінансові менеджери суб'єкта господарювання повинні раціонально та ефективно не тільки їх формувати, але й використовувати, для того щоб забезпечити безперебійність ведення його господарської діяльності та досягати розвитку.

3. Головним завданням фінансового менеджменту суб'єкта господарювання є пошук ефективних джерел формування його фінансових ресурсів, а також оптимізація їх структури та напрямків використання. Тому якісна та повна класифікація фінансових ресурсів дозволить виробити процедуру та розробити алгоритми обробки інформації для створення відповідного ефективного співвідношення між показниками які відображають соціально-економічні можливості суб'єкта господарювання.

4. В оборотних активах суб'єкта господарювання найбільшу питому вагу на початок аналізованого періоду займає дебіторська заборгованість а на його кінець – поточні фінансові інвестиції та грошові кошти. На кінець аналізованого періоду дебіторська заборгованість зменшилась на 20,5%, а

показники поточних фінансових інвестицій та грошові кошти зросли на 21,1%.

5. Сума залученого капіталу за період який аналізується зросла на 4864,5 тис. грн. Це відбулося за рахунок зростання суми кредиторської заборгованості на 4825,5 тис. грн. Збільшилася заборгованість перед бюджетом на 8,2 тис. грн., а також зросла заборгованість по заробітній платі на 44,1 тис. грн. За аналізований період зменшилися тільки інші поточні зобов'язання на суму 17,14 тис. грн.

6. Сьогодні для фінансових менеджерів суб'єктів господарювання основним завданням є процес вдосконалення існуючої, в господарюючого суб'єкта, системи фінансового забезпечення з урахуванням ризику. Це можливо досягнути за рахунок поліпшення структури формування фінансових ресурсів де домінуючу позицію повинні займати саме його власні джерела самофінансування.

7. Для покращення процесу управління своїми фінансовими ресурсами суб'єкт господарювання повинен діяти за наступними напрямками: оптимізувати структуру пасивів та активів; підвищити рівень своєї фінансової стійкості; максимально оптимізувати розрахунки з контрагентами; ефективно використовувати своє майно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала К.: Ника-Центр, 2000. 512 с.
2. Боровік Л.В., Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Роль шкільної освіти в розвитку молодіжного підприємництва. Ефективна економіка. Вип.3. 2021. doi: 10.32702/2307-2105-2021.3.6
3. Боровік Л.В., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Роль інформації у формуванні глобальної економіки та економічного розвитку суспільства. Вісник ХНТУ. 1(76), 2021. С.192-197.
4. Бровко Л. І., Бровко Є. І., Крижановський О. О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 57–63.
5. Великий Ю.М., Сукрушева Г.О. та Подлесецька І.А. Теоретичні основи формування ефективної структури фінансових ресурсів підприємства Інфраструктура ринку Електронний науково-практичний журнал. Одеса. 2018. Вип. 17. С. 351-355.
6. Гриценко Л.Л., Деркач Л.С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. *Вісник Сум ДУ. Серія «Економіка»*, 2021. №2. С.79–87., с. 82. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/10.pdf
7. Гудзь О. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. 578 с.
8. Гладкова О. В., Свинаренко Т. І. Оптимізація структури фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва. *Інтернаука*. 2019. № 4. С. 22-30.
9. Домбровська С.О. Напрямки вдосконалення управління фінансовими ресурсами промислового підприємства. *Перспективи розвитку економічної системи з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпро: НО «Перспектива», 2018. С. 73-77.
10. Дропа Я.Б., Терешко О.М. Формування фінансових ресурсів підприємств в

сучасних умовах розвитку фінансової системи. URL:
<https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/60-1.pdf>

- 11.Єфремова Н. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства: їх склад та оптимізація структури. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. С. 53 – 61.
- 12.Карнаушенко А. С., Петренко В.С., Лопатньов Д.К.. Пасивний дохід в Україні: джерела та перспективи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, вип. 13, 2024, doi:10.54929/2786-5738-2024-13-08-01
- 13.Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Активізація розвитку торговельної галузі України. Таврійський науковий вісник. Серія «Економіка». 2020. Вип. 1. С. 139–147.
- 14.Карнаушенко А.С., Петренко В.С., Боровік Л.В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. Таврійський науковий вісник. Вип. 14. 2022. С.85–94. doi:10.32782/2708-0366/2022.
- 15.Карнаушенко А.С. Гребенюк Н.В. Петренко В.С. Агропромислова інтеграція – важливий чинник інвестиційної привабливості сільського господарства. Вісник ХНТУ. 2022. № 3(82). doi:10.35546/kntu2078-4481.2022.3.2
- 16.Кірсанова А.М., Точонов І.В. Фінансові ресурси підприємства та ефективність їх використання. *Збірник наукових праць ДонНАБА*. 2015. №(1). С.116-122.
- 17.Куліченко Ю.Л. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація. Молодіжний вісник УАБС НБУ. Серія «Економічні науки». 2013. № 4 URL: <http://bulletin.uabs.edu.ua/B726B86443B5FFB6C3>.
- 18.Ковальов В.В. Економічна сутність збалансованої системи показників *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2019. № 3. С. 173-177.
- 19.Ковальов В.В. Політика управління витратами господарюючого суб'єкта // Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах: Збірник наукових праць за матеріалами III Усеукраїнської науково-практичної

- Інтернет - конференції (29-30 березня 2018 р.). - Херсон: ХДУ, 2018. С. 16-17
20. Ковальов В.В., Федорчук О.М. Прогнозування потреби у матеріально-технічних ресурсах для підприємств виробничої інфраструктури аграрного сектору / Моніторинг інфраструктури аграрної сфери: Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: монографія Одеса: ОНЕУ, 2017. С. 347-354.
21. Ковальов В.В. Процес економічного управління підприємством в сучасних умовах // Актуальні процеси економічного розвитку в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, Херсон, 22 квітня 2017 р. / Упоряд. К. Мельникова, В. Петренко. – Херсон, 2017. – С. 56-58.
22. Ковальов В.В. Державне регулювання економічного зростання // Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 2-3 листопада 2017 р. / Упоряд. К. Мельникова. – Херсон, вид-во ПП Вишемирський В.С., 2017. – С. 13-14.
23. Ковтун О. А. Напрями оптимізації фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільного середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. квітень (№7). С. 47-50.
24. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2011. № 47. С. 277 – 283.
25. Крайник О.П., Клепікопа З.Н. Фінансовий менеджмент: навч. підручник. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект + ШК». К.: Дакор, 2000. 260 с.
26. Коробов М.Я. *Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств*: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. К.: Знання, 2002. 294 с.
27. Кропівцова Н. Особливості формування фінансових ресурсів підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг*.

2011. Вип. 1. С. 261-268.
28. Колотуха С., Бречко В., Кравцова Л. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: формування та використання в умовах економічної нестабільності. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2016. Вип. 1. С. 29–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkib_2016_1_8.
29. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 2. С. 71 - 74.
30. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник. Київ: КНТУ, 2014. 536 с.
31. Мохненко А.С., Антонов Р.А. Напрямки управління логістикою підприємства. Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту підприємств України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 17 листопада 2023р. Харків: ХНАДУ, 2023. С. 355–357.
32. Мохненко А.С., Гайдичук А.М., Сергієнко М.В. Інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку фермерських господарств // Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Херсон, 02-03 листопада 2023 р. Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. С. 54-57.
33. Мохненко А.С., Гайдичук А.М., Сергієнко М.В. Фінанси малих підприємства в сучасних умовах господарювання. Сучасна економіка та право: проблеми та перспективи розвитку: матеріали VIII Студ. наук.-практ. конф., м. Херсон, 29 березня 2024р. Івано-Франківськ: ХДУ, 2024. С. 71–73.
34. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси. К. : ВІК Глобус, 1992. – 382 с.
35. Опарін В. М. *Фінанси (Загальна теорія)*: Навч. посібник , 4-те вид., без змін. К.: КНЕУ, 2007. 240 с.
36. Пойда-Носик Н., Грабарчук С. Фінансові ресурси підприємства. *Фінанси України*. 2003. № 1. С. 96–103.
37. Пристемський О. С., Ковальов В.В. Дефініція та класифікація фінансових

- ресурсів суб'єктів господарювання. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. № 2 (48). С.71-77.
38. Про господарські товариства: Закон України Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-1>
39. Руденко М.І. Методика оцінки ефективності формування фінансових ресурсів підприємства та оптимізація їх структури. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2010. Вип. 18(2). С. 214–219.
40. Рудика В. А., Маковецька Н. А. Теоретичні аспекти стратегії розвитку фінансів підприємств. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10. С. 343–346. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/60.pdf
41. Руснак А.В., Петренко В.С. Карнаушенко А.С. Аналіз фундаментальних методів бюджетування з метою розроблення організаційної бюджетної політики. Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». 2018. (33). 203-208.
42. Сіліна І.В., Хацер М.В. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. *Економіка та держава*. 2015. № 11. С. 85-88.
43. Стецюк П. А. Методологічний базис управління джерелами формування фінансових ресурсів підприємств. *Економіка, менеджмент, бізнес*. 2018. № 2 (24). С. 13-23.
44. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. Посібник. К. : КНЕУ, 2003. 554 с.
45. Фінанси підприємств / Поддєрьогін А., Білик М., Буряк Л. та ін.: за ред. А. Поддєрьогіна. 7-ме вид. Київ: КНЕУ, 2008. 552 с.
46. Швець Ю. О. Мозолєвська А. І. Сучасний стан формування фінансової стратегії промислового підприємства та шляхи її реалізації. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 34. С. 235–242. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/34_2019_ukr/36.pdf
47. Vdovenko, Larysa O; Skrupnyk, Svitlana V; Fenenko, Polina O; Havryliuk, Vita M; Kovalov, Vitalii V. Discrete Process of Development and Effective

Functioning of the Fiscal System of the Ukraine and EU Countries Journal of Advanced Research in Law and Economics; Craiova Vol. 11, Iss. 4(50), (Summer 2020): 1446-1461.

48. Raiko, H., Vasylykivskyi, D., Kovalska, N., Shvets, I., Shvets, Y., Makarenko, S., Oliinyk, N., Rybachok, S., Kravchuk, O., Kovalov, V. (2022). Integrated index of competitiveness as a basis for analysis of sustainable development of the territory, International Journal of Economics and Business Research, Vol. 24, No. 1/2, pp. 286-303.